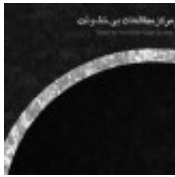

اینجا استانبول؛ صدای مردم را از پارک گزی می‌شنوید

Des | تیر ۵ ۱۳۹۲ | 0 Comments

جنبش‌های مدنی

Like 0 Tweet

علی تهرانی*

داستان از یک پارک شروع شد. ماجرا، ماجرای درختانی بود که قرار بود قطع شوند تا ساختمان‌های نو به جایشان علم شود؛ اما گروهی از جوانان تُرک با بریدن درختان پارک کنار نمی‌آمدند. وقتی بولدوزرها برای ادامه‌ی پروژه‌ی میدان تقسیم در پارک گزی استانبول ظاهر شدند، هیچ کس فکر نمی‌کرد کار به جایی بکشد که یکی از معترضین در حالی که بازوی زخمی‌اش را به تلویزیون‌های بین‌المللی نشان می‌دهد بگوید: اردوغان علیه ما [اعلان جنگ کرده است](#). آتش اعتراضات همیشه از جایی آغاز می‌شود که هیچ کس فکراش را نمی‌کند. فروشندگانی دوره‌گرد ذره‌ای را در تونس غلطاند که چند ماه بعد، بهمین ناشی از آن زیر پای چند دیکتاتور عرب را جارو کرد، همان طور که مالیات اضافه بر چای، انقلابی را رقم زد که به استقلال آمریکا انجامید. طی قرن بیستم به موازات رشد شهرنشینی و توسعه افکار عمومی و وسایل ارتباط جمعی، مدل مبارزه برای تغییر به سمت مبارزات بی‌خسونت و مقاومت مدنی حرکت کرده است.

قدرت مقاومت مدنی این بار به بهانه‌ی فضای سبز شهری و از ترکیه به صدر اخبار سیاسی دنیا آمد. نقطه‌ی آغازین در پارک، و بهانه‌ی حفظ فضای سبز شهری طنز جالبی را در خود نهفته دارد. پارک از بهترین نمونه‌های فضای عمومی شهری است، فضایی که به بهانه‌های مختلف در دوره حکومت‌های اقتدارگرا تحت فشار می‌گیرد. از کافه گرفته تا کلاس درس، از خیابان گرفته تا پارک، همه و همه از مصداق‌های حوزه عمومی‌اند. به عبارت ساده، حوزه عمومی محلی است برای بحث، گفتگو، تبادل نظر و فرصت کنش جمعی. پارک را می‌توان تقاطع دو نوع کنش ایده‌آلیستی دانست، یکی طرفداران محیط زیست و دومی کنش‌گران اجتماعی که علیه تبدیل حوزه عمومی به حوزه دولت مبارزه می‌کنند. یورگن هابرماس، فیلسوف سرشناس آلمانی، از عرصه عمومی به عنوان فضایی در جامعه مدرن یاد می‌کند که می‌تواند واسطه‌ای میان جامعه مدنی و دولت باشد و دولت را از اقتدار مدرن بازدارد. پارک گزی استانبول تقاطع این دو گروه از کنش‌گران عرصه اجتماعی ترکیه بود که دولت رجیب طیب اردوغان را در عرصه بین‌المللی و داخلی به چالشی عمیق کشیده است.

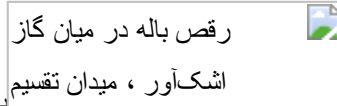
داستان از یک پارک شروع شد

جنبش پارک گزی با طرح مطالبه‌ای زیست-محیطی آغاز شد و پس از آن خود را در قالب یک جنبش اجتماعی مطرح کرد تا جایی که اردوغان را وادار به واکنش کرد. او گفت اگر آنان می‌گویند این اعتراضات، جنبشی اجتماعی است و آدم به خیابان می‌آورند من می‌توانم آدم‌های بیشتری را به خیابان بیاورم.

شاید بتوان گفت بیشتر فعالینی که در روزهای اول با استقامت خود کلید این اعتراضات را زدند فعالین پارک‌های شهری‌اند. مدلی از فعالیت اجتماعی که این روزها در کشورهای توسعه یافته بسیار دیده می‌شود، این دسته از فعالین به دنبال زندگی فعال‌تر، سرزندتر، پرنشاطتر و سالم‌تر اند. در میان آنان طرفداران محیط زیست کم نیستند اما این فعالین با شهرنشینی هم بیگانه نیستند، بلکه می‌خواهند میان زندگی شهری و سلامت و نشاط شهرنشینی آشتی برقرار

کنند و از همین روست که حفاظت و حرست از پارک های شهری را به عنوان استراتژی خود برگزیده‌اند.

مقاومت مدنی و مبارزه بی‌خشونت برای هر هدفی از جمله حفظ پارک گزی استانبول نیازمند سه شرط اساسی برای پیروزی است. اتحاد، برنامه ریزی و حفظ انضباط مبارزات بی‌خشونت. از میان این سه شرط، کنش‌گران میدان تقسیم استانبول در برنامه‌ریزی، که بخشی از آن خلاقیت در کنش نیز هست، نمره خوبی می‌گیرند. از [اعتراض خاموش در برابر عکس آتاتورک](#) گرفته تا برنامه‌ریزی برای اعتصاب و [تظاهرات حامیان این جنبش](#)، برنامه‌ریزی خوب و گام‌های حساب شده فعالین ترک در روزهای اولیه اردوغان را بر آن داشت که به سبک حاکمان اقتدارگرا، دولت‌های خارجی را پشت این برنامه‌ریزی‌ها معرفی کند. اکنون میست به تاکتیک‌های سیاسی جبهه اردوغان برای ایجاد اختلاف در صف مخالفین اشاره می‌کند و به نعل و به میخ زدن‌های معاون او را از این جنس معرفی می‌کند. موضع شخص اردوغان همواره نفی این اعتراضات بوده است اما معاون او پلیس را نیز به استفاده از خشونت بیش از اندازه متهم کرد. موضوع پارک با همان سرعتی که به صدر اخبار سیاسی آمد به همان سرعت نیز به اختلافات سیاسی آغشته شد و هر یک از گروه‌های مخالف اردوغان تلاش کردند آن را به خود نسبت دهند. معمولاً جنبش‌ها با افزایش سطح مطالباتشان به جبهه‌های مختلف تقسیم می‌شوند، و گروه‌های مختلف یک

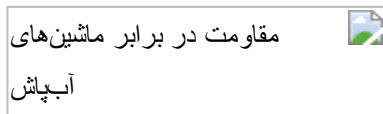

رقص باله در میان گاز

اشک‌آور ، میدان تقسیم

دیگر را به تدریج و سازش متهم می‌کنند. بهترین سازوکار برای خنثی کردن این خطر توافق گروه‌های مختلف بر سر پروژه‌های مشترک، ضمن به رسمیت شناختن اختلافات دورنی است. در مثال ترکیه می‌توان به یک مثال تاریخی اشاره کرد، دولت اردوغان وقتی در دوره اول زمامداری‌اش تلاش کرد تا مطابق شرع اسلام زنا محصنه را به جرمی قانونی تبدیل کند با واکنش معترضان مواجه شد. مقاومت گروه‌های مخالف با استفاده از تاکتیک درگیر کردن اتحادیه اروپا در این مناقشه برای اردوغان چاره‌ای جز عقب‌نشینی باقی نگذاشت. بنابراین، سابقه‌ی عقب‌نشینی دولت اردوغان زیر فشار از حافظه‌ی تاریخی مردم ترکیه هنوز پاک نشده است. در سطح بین‌المللی نیز چنین نمونه‌هایی بسیاری‌اند. از ایجاد دولتی به دست سیامپوستان در آفریقای جنوبی گرفته تا انتخابات آزاد در برمه، از پایان تبعیض نژادی در آمریکا گرفته تا خروج نیروهای انگلیسی از هند، همه و همه در سایه‌ی اتحاد برای پروژه‌های مشخص و با حفظ اختلاف عقیده دورن ائتلافی به پیروزی رسیده است.

در بعد سوم یعنی حفظ انضباط مبارزات بی‌خشونت هم به دلیل فقدان زمینه‌ی به دست گرفتن اسلحه در میان فعالین ترک، نگرانی زیادی از آن وجود ندارد اما نباید فراموش کرد که خشونت در سطوح بسیار محدود هم زمانی که رسانه‌ها حضوری گسترده دارند می‌تواند به حیثیت جنبش صدمه بزند و آن را از

مقاومت در برابر ماشین‌های

آبیپاش

اهدافش دور کند.

به عقیده کارشناسان حوزه‌ی مبارزات بی‌خشونت، جنبش پارک گزی و میدان تقسیم استانبول هر چه باشد، نمی‌تواند هدفی را دنبال کند که مصریان در میدان تحریر دنبال کردن، بالا بردن اهداف و انتظارات هر جنبشی بدون در نظر گرفتن امکانات و ظرفیت های آن تنها به هدر رفتن انرژی کنشگران و اتلاف منابع آن می‌انجامد. نباید فراموش این هدف‌گذاری از مهمترین گام‌های برنامه‌ریزی برای مبارزات استراتژیک بی‌خشونت است. برنامه‌ای که کنش‌گران تُرک نشان داده‌اند به خوبی می‌شناسند.

* روزنامه‌نگار و پژوهشگر حوزه مقاومت مدنی و مبارزات بی‌خشونت

[← Previous post](#)

[Next post →](#)